

สัญลักษณ์จินตภาพแห่งความผูกพันเพื่อผ่อนคลายจิตใจ

The Imagination Symbol of Attachment to Relax Mind

เอกพงษ์ คงฉาง^{1*}

Akkapong Khongchang^{1*}

¹ อาจารย์, หลักสูตรสาขาวิชาทัศนศิลป์, สาขาศิลปกรรมและออกแบบ, คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์,
มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลศรีวิชัย

¹ Teacher, visual arts, Fine Arts and Design, Architecture, Rajamangala University of Technology Srivijaya

* Corresponding author, E-mail: akkapong.k@rmutsv.ac.th

บทคัดย่อ

สัญลักษณ์จินตภาพแห่งความผูกพันเพื่อผ่อนคลายจิตใจ เป็นการถ่ายทอดประสบการณ์ ความสุข ความทรงจำ ความผูกพัน ในวิถีชีวิตชนบทที่เต็มไปด้วยความสวยงามและเรียบง่าย สนุกสนาน อบอุ่นผ่าน สีเส้น ในช่วงเวลาและเรื่องราวในการดำรงชีวิต เรื่องราวประสบการณ์จากในอดีต คลุกคลี สัมผัส บ่มเพาะ กลมเกลียวกลมกลืนจากรากเหง้าในสังคมของผู้สร้างสรรค์ โดยผ่านการนำเสนอด้วยผลงานทางทัศนศิลป์ เป็นผลงานจิตรกรรม 2 มิติ เทคนิคสีน้ำมันบนผ้าใบรูปแบบกึ่งเหมือนจริงผสมผสานกับรูปทรงจาก สิ่งแวดล้อมและธรรมชาติ ผ่านสัญลักษณ์ จังหวะ สีเส้น ที่แสดงทางแนวทางเหนือจริง สัมพันธ์กับเนื้อหา แนวความคิด ที่พูดถึงจินตนาการทางความสุขและความทรงจำ การสะท้อน การทบทวนรักษาเอกลักษณ์ รากเหง้าพื้นฐาน ที่เป็นต้นทุนทางวัฒนธรรม ในการดำรงชีวิต คอยสร้างความสุข ความผ่อนคลาย มุ่งเน้น การมองโลกในแง่ดีสร้างความสุขและกำลังใจในการดำรงชีวิตแก่ผู้รับชมผลงานในการสร้างสรรค์และ กล่อมเกล่าแบ่งเบาปัญหาต่าง ๆ ที่ประสบพบเจอในชีวิตประจำวันที่เต็มไปด้วยความเครียด สับสนวุ่นวาย ไม่นั่นนอนในการดำรงชีวิต

คำสำคัญ: จินตภาพแห่งความผูกพัน, ความสุขความทรงจำ, ธรรมชาติ

Abstract

The Imagination symbol of attachment to relax mind. the experience, Happiness, memories, engagement in rural life, beautiful and simple, full of fun, warm, colorful. At times and stories touched by life through a past experience, touch, harmonious, cultivate on the basis of one's social life of creators. presentation of visual arts as 2d art, oil painting on canvas, semi-realistic style combined with the shape of the environment and nature, showing the way to the north. Relate to the conceptual content. That's a fantasy of happiness and memories. Reflects to cherish the traditions, cultures, livelihoods through the works. To create happiness, relaxation, focus on optimism, happiness and morale in life, more than the problems encountered in everyday life is full of confusion. Uncertainty in living.

Keywords: Imagination of engagement, Happy memories, Natural

บทนำ

ตามบริบทของสังคมที่ดำเนินไปในปัจจุบัน ปัจจัยในการดำรงชีวิตยิ่งมากตามไปด้วยตามเหตุการณ์ของการดำรงชีวิต ที่มีปัจจัยภายนอกเข้ามามีอิทธิพลมากขึ้นต่อการดำรงชีวิต ตามวัฒนธรรมใหม่ ๆ ตามยุคสมัยที่คนในสังคมดำเนินไปอย่างไม่รู้ตัวและรู้ตัวตามวัฏจักรของการเกิดแก่เจ็บตาย ที่เป็นสิ่งที่มนุษย์ ไม่อาจเปลี่ยนแปลงได้ ต่างมีเป้าหมายชวนชวนไขว่คว้าหาสิ่งที่ตนต้องการ อยากมีอยากได้ ดิ้นรน ต่อสู้ แข่งขันจนเกินความพอดีและจำเป็น ความวิตกกังวล ปัญหาความเครียดสะสม โดยลืมความต้องการที่แท้จริงภายในจิตใจ นั่นคือการสร้างความสุขให้กับตัวเองครอบครัวและคนรอบข้าง

เหตุการณ์ในการดำรงชีวิต ประสบการณ์และความสุขความทุกข์คนทุกคนอาจจะพบเจอแตกต่างกัน แล้วแต่สังคมที่เจอที่อยู่และวัฒนธรรมนั้น ๆ สถานที่กิจกรรมที่แตกต่างกัน สภาพสังคมล้วนมีผลกระทบต่อความรู้สึกและจิตใจในการดำรงชีวิต การเปลี่ยนแปลงตามระยะเวลา ความเจริญทางสังคมและเทคโนโลยีที่ก้าวไปข้างหน้าอย่างไม่หยุดนิ่ง โดยทำให้คนในสังคมบางกลุ่มขาดจิตสำนึกในการรักษาวัฒนธรรมชาติ วัฒนธรรมที่ดีงามที่คอยหล่อเลี้ยงชีวิตมนุษย์ให้มีรากฐานที่มั่นคงได้ ลืมความสุขความผูกพัน สิ่งที่ดีงาม ความอบอุ่น ความสวยงามในวิถีชีวิตชนบท ทั้งที่เป็นส่วนสำคัญในการดำรงชีวิตของคนในสังคมในการอยู่ร่วมกัน โดยอยู่ที่ว่าเราสามารถเก็บเอาความสุขความผูกพัน ความทรงจำที่ดีงามมาปรับใช้ในสังคมปัจจุบันอย่างไรให้มีความสุข และดำเนินชีวิตไปพร้อมกับความเจริญทางเทคโนโลยีและวัฒนธรรม ในปัจจุบันมีการเปลี่ยนแปลงตลอดเวลา ทั้งกฎระเบียบ กติกา กฎหมายทางสังคมในทุก ๆ ด้าน โดยที่ความทรงจำและจิตสำนึกนั้น อยู่ที่ว่าใครจะสามารถรับรู้ถึงความสุขที่แท้จริงปรับตัวท่ามกลางการเปลี่ยนแปลงและนำมาปรับใช้ในการดำรงชีวิตได้แท้จริง ตามสภาวะสังคมในปัจจุบัน ในภาวะที่เปราะบางและไม่มั่นคงของเรื่องราวจากปัจจัยภายนอก

ช่วงเวลาในความทรงจำและอดีตจึงมีความสำคัญ ช่วงเวลาแห่งชีวิตอาจจะเป็นเรื่องราวพื้นที่ที่อบอุ่น ประสบการณ์จากกิจกรรมภายในบ้านนอกพื้นที่บ้าน มุมมองสิ่งแวดล้อม สีสัน สัญลักษณ์บรรยากาศโดยรอบ เช่น บรรยากาศจากแมวที่วิ่งเล่น นอนหลับ หรือสนุกสนานอยู่กับพื้นที่ที่สงบ เรียบง่าย แสงแดด อบอุ่น ไม่ต่อสู้ดิ้นรนจนเกินความพอดี ไม่แข่งขันเร่งรีบ หรือสร้างความเดือดร้อนในการใช้ชีวิต สร้างพื้นที่ส่วนตัวที่สงบเรียบง่าย ที่คนในยุคสมัยใหม่จะสามารถกลับไปดำรงชีวิตได้อย่างปลอดภัยธรรมชาติ จึงกลายเป็นพื้นที่ปลอดภัย เป็นการเริ่มต้นของการฝึกฝนประสาทรับรู้ที่ดี ธรรมชาติเป็นบรมครูที่ยิ่งใหญ่ของมนุษย์และยังมีสิ่งที่มนุษย์จะต้องเรียนรู้จากธรรมชาติอย่างไม่จบสิ้น ศิลปะทุกชนิดทุกประเภทสร้างขึ้นโดยมนุษย์ ศิลปะไม่ว่าจะอยู่ในยุคเก่าหรือยุคใหม่ล้วนสมัยอย่างไร ย่อมเกิดจากการเรียนรู้จากธรรมชาติของผู้สร้างสรรค์ทั้งสิ้นในการนำมาปรับใช้ (พิชญ์ ศุภนิมิตร, 2549)

การสร้างสรรค์ผลงานจิตรกรรม ชุดสัญลักษณ์จินตภาพแห่งความผูกพันเพื่อผ่อนคลายจิตใจ จึงเป็นสิ่งที่ต้องการถ่ายทอดถึงแง่มุมจากความสุขความผูกพันในวิถีชีวิตเหตุการณ์ต่าง ๆ เรื่องราวสัญลักษณ์จากชีวิต คอยสร้างคุณค่าความสุขความทรงจำที่ดีให้กับผู้รับชมผลงาน สร้างสรรค์ สัมผัส รับรู้ถึงความรู้สึกสุนทรียะภาพในผลงาน การบูรณาการสุนทรีภาพสู่การเยียวยาจิตใจผ่านผลงานจิตรกรรม สร้างองค์ความรู้ใหม่ในด้านการใช้ทัศนธาตุและสัญลักษณ์จากวิถีชีวิตชนบท ถ่ายทอดคุณค่าแห่งความอบอุ่น สงบ และเรียบง่าย เป็นแนวทางการบำบัดจิตใจในบริบทของสังคมเมืองที่เคร่งเครียด มองความสุขเล็ก ๆ และสิ่งต่าง ๆ รอบตัวเป็นแรงขับเคลื่อนสำคัญที่ทำให้สามารถดำรงชีวิตไปข้างหน้าอย่างมีความสุข ชิมผัสสัญลักษณ์เอกลักษณ์จากผลงานสู่การอนุรักษ์รากเหง้าทางสังคม วิถีชีวิต มุมมองเรื่องราวแห่งความสุข ผ่านสีสัน ผ่านของเล่นข้าวของเครื่องใช้ สัตว์ พืชพันธุ์ สืบสานบ่มเพาะและถ่ายทอดสู่สังคม ผ่าน

จินตนาการในการสร้างสรรค์ โดยพรรณานิคมของสภาพการรู้คิดทางศิลปะได้เข้ามามีบทบาทเด่นในเรื่อง มโนทัศน์ของจินตนาการ ซึ่งเป็นความเชื่อเกี่ยวกับสภาพภายในที่เปิดเผยไปสู่ความจริง แยกออกจากหรือ อยู่เหนือเหตุผลและความเข้าใจ จินตนาการเป็นทั้งผู้สร้างสรรค์และผู้เปิดเผยธรรมชาติโดยการ ค้นหา ศึกษาศึกษาของผู้สร้างสรรค์ (วิรุณ ตั้งเจริญ, 2535)

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อต้องการถ่ายทอดผลงานสร้างสรรค์จิตรกรรมสีน้ำมัน แสดงความคิดความรู้สึก ความผูกพัน ความสุข สวยงาม เรียบง่าย บรรยากาศสีสัน ผ่านเรื่องราวที่ประทับใจจากเหง้าทางสังคมในวิถีชีวิตชนบท จากการดำรงชีวิตของผู้สร้างสรรค์
2. เพื่อสร้างจิตสำนึกจากการรับชม ให้เกิดการหวงแหนรักษาเอกลักษณ์ทางวัฒนธรรม วิถีชีวิต บรรยากาศเรื่องราว ผ่านสิ่งของ สัญลักษณ์ภายในภาพ จากมุมมองในวิถีการดำรงชีวิต สู่การรับรู้ รับชม สุนทรียะจากผลงาน บ่มเพาะ และกล่อมเกล่าปัญญาภายในจิตใจของผู้ชม
3. เพื่อต้องการเผยแพร่ผลงานสร้างสรรค์จิตรกรรมสีน้ำมัน กระบวนการสร้างสรรค์ การศึกษาค้นคว้า วิธีการ รูปแบบ ที่มีอัตลักษณ์เฉพาะตัวของผู้สร้างสรรค์ และเพื่อเป็นประโยชน์แก่การศึกษา ค้นคว้าทางด้านผลงานสร้างสรรค์แก่บุคคลทั่วไป

แนวคิด ทฤษฎี กรอบแนวคิด

ประสบการณ์เรื่องราวจากในอดีต ความทรงจำและผูกพัน จากการดำรงชีวิต ที่อบอุ่นเรียบง่าย มีความสวยงามในบรรยากาศ สีสัน ก่อเกิดคุณค่าในการดำรงชีวิต เป็นรากฐานสำคัญที่สามารถสร้างทัศนคติ ให้สอดคล้องกับการดำรงชีวิตในปัจจุบัน กล่อมเกล่าปัญญาที่เกิดทางด้านจิตใจและอารมณ์ความรู้สึกรวมทั้ง สืบสาน อนุรักษ์ ดำรงไว้ซึ่งวิถีชีวิต รากเหง้าทางด้านวัฒนธรรมในท้องถิ่น เอกลักษณ์ภายในวิถีชีวิต ภายในพื้นที่จินตนาภาพ ความทรงจำ อบอุ่น เรียบง่าย สวยงาม เรื่องที่ฝังใจในอดีต สร้างสรรค์เป็นผลงานจิตรกรรม

วิธีดำเนินการวิจัย

การสร้างสรรค์ผลงานของข้าพเจ้าเกี่ยวกับอารมณ์ความรู้สึกของมนุษย์ ความสุขที่อยู่ในความทรงจำ และผูกพัน แสดงออกถึงความสวยงาม อบอุ่น เรียบง่าย สร้างความสัมพันธ์ภายในภาพให้กลมกลืนกับ สิ่งแวดล้อมสถานที่สิ่งของที่ประทับใจ การนำลักษณะมาปรับใช้ผลงานจะมีลักษณะเป็นรูปแบบแสดง อารมณ์ความรู้สึกผ่านสีสันที่หลากหลายใช้สัญลักษณ์ (Symbolic) ต่าง ๆ ในผลงานสื่อถึงแนวความคิด ที่ต้องการถ่ายทอด ผสมผสานความรู้สึกส่วนตัวความทรงจำและผูกพันผ่านรูปทรงและสีต่าง ๆ ที่เป็นจริง และปรับสร้างขึ้นใหม่ นอกเหนือจากความเป็นจริง สร้างบรรยากาศตามจินตนาการแห่งความสุข สามารถแสดงออกถึงแนวความคิดถ่ายทอดถึงคนดูอย่างตรงไปตรงมา ความคิดในการสร้างสรรค์จะเกิดขึ้น ได้จากบุคลิกและอุปนิสัยของผู้สร้างสรรค์ อุปนิสัย ช่างสังเกต ช่างคิด ช่างสงสัย ตั้งคำถามและค้นหา คำตอบ การสร้างสรรค์จึงมีความอิสระเปิดกว้าง ไม่มีขอบเขตใด ๆ มาจำกัด ไม่ยึดติดกับบรรทัดนิยมเดิม ความชอบเดิม ๆ สิ่งที่ต้องคำนึงเพียงประการเดียว คือ จิตใจ ความคิด อารมณ์ของผู้สร้างสรรค์เองว่าจะ พิสูจน์ความจริงแท้ของผลงานที่แสดงความเฉพาะตนได้เพียงใด (อิทธิพล ตั้งโฉลก, 2550)

กระบวนการในการสร้างสรรค์ผลงานจิตรกรรมนั้น ผู้สร้างสรรค์แต่ละคนนั้นย่อมมีวิธีการที่ต่างกันไป ตามรูปแบบแนวทางเฉพาะตนว่าจะถ่ายทอดอย่างไรให้ตรงกับแนวความคิดและอารมณ์ความรู้สึกที่ต้องการเสนอ ลักษณะผลงานในชุดนี้จะเน้นสร้างบรรยากาศจะเน้นสีเส้นแฉกสีที่มีความแตกต่างจากผู้สร้างสรรค์จิตรกรรมชุดอื่น ๆ การกำหนดเฉดสีที่กระจายแทรกซึมไปทั่วทั้งผลงานสดใส แต่เด่นชัดตามเฉดสีในสัญลักษณ์พื้นถิ่นและวัฒนธรรมภาคใต้ เช่น จากสีในพืชพันธุ์ เครื่องนุ่งห่ม สภาพภูมิอากาศ การจัดองค์ประกอบภายในภาพที่มีความเหมือนจริงสมจริงผสมกับจินตนาการที่มีความเหนือจริงแทรกซึมอยู่ภายใน ผ่านสัญลักษณ์สิ่งของรูปทรงต่าง ๆ ที่กระจายรอบ ๆ ในชิ้นงานร่องรอยจังหวะพู่กันทิศทางเคลื่อนไหวที่เด่นชัด โดยในผลงานสร้างสรรค์จิตรกรรมสัญลักษณ์จินตภาพแห่งความผูกพัน เพื่อผ่อนคลายจิตใจของข้าพเจ้านั้น ได้มีการเรียบเรียงวางแผนขั้นตอนไว้มากหลายวิธี เพื่อให้เหมาะสมกับการปฏิบัติผลงานจริง สามารถปรับปรุงและแก้ปัญหาได้ในทางปฏิบัติ เพื่อให้ผลงานเป็นที่น่าพอใจที่สุดและมีคุณภาพสมบูรณ์ทุก ๆ ด้านในการสร้างสรรค์ โดยมีวิธีดำเนินการสร้างสรรค์ผลงานดังนี้

1. ศึกษาข้อมูลที่เกี่ยวข้องจากการสร้างสรรค์

- ทั้งในเรื่องความประทับใจในวิถีชีวิตชนบท เช่น สีสนั่นร้อนของพืชพันธุ์ที่มีความสดใสและร้อนแรง พื้นที่ที่สงบ สวยงาม เรียบง่ายจากสัตว์เลี้ยงที่ไม่ต้องต่อสู้แข่งขัน ดันรน
- ปัจจัยทางสังคมที่เกี่ยวข้องปัญหาเหตุการณ์ต่าง ๆ ที่เข้ามากระทบต่อความรู้สึก
- ข้อมูลจากศิลปินที่เราได้รับอิทธิพลและประทับใจในผลงานสร้างสรรค์

2. วิเคราะห์ข้อมูลที่ได้ทั้งในเชิงเรื่องราว สัญลักษณ์ มุมมอง รูปแบบผลงาน สีสนั่นที่ควรนำมาปรับใช้เป็นแนวทาง คัดเลือก คัดสรร กำหนดขอบเขตของข้อมูลที่จะนำมาปรับใช้ นำข้อมูลที่ได้จากการศึกษามารวบรวมเป็นเอกสารภาพถ่ายหรือข้อมูลจริงประเด็นในข้อมูลเรื่องราวเหตุผลที่เกิดขึ้นแยกข้อมูลเป็นหมวดหมู่ตามแนวเรื่อง ตามรายละเอียด สีสนั่นจากลายผ้า ดอกไม้ การขดม้วนจากพืชพันธุ์ สัญลักษณ์ที่สามารถนำมาปรับใช้ในการสร้างสรรค์

3. เริ่มต้นการเปรียบเทียบข้อมูล วิเคราะห์ สังเคราะห์ แยกแยะ ถึงความเหมาะสมของข้อมูลในการที่จะนำมาปฏิบัติผลงานจริงคำนึงถึงอารมณ์ความรู้สึกของข้อมูล เพื่อนำมาสร้างความกลมกลืนกับเนื้อเรื่อง สัญลักษณ์อื่น ๆ รวมทั้งแนวความคิดของผลงาน จุดร่วมของวัฒนธรรมท้องถิ่นภาคใต้ ลายผ้า ศิลปะพื้นบ้าน พืชพันธุ์ เครื่องใช้ไม้สอย ที่แฝงแทรกซึมอยู่ในส่วนต่าง ๆ ของภาพ หยิบยกส่วนที่จำเป็นจุดสำคัญของแต่ละสัญลักษณ์มาปรับใช้

4. ทดลองในการหารูปแบบวิธีการในการสร้างสรรค์ผ่านกระบวนการต่าง ๆ เช่น ใช้สีที่มีความหลากหลายวิสดุต่าง ๆ พื้นที่ต่างกันไป เพื่อต้องการให้ผลงานสร้างสรรค์ออกมาตรงกับความรู้สึกและแนวความคิดมากที่สุด มีความสมบูรณ์และมีคุณภาพในการสร้างสรรค์

5. การสร้างภาพร่างโดยวิธีการสร้างภาพในหลาย ๆ ขึ้น วิธีการสร้างภาพร่างหลากหลายรูปแบบ นำทฤษฎีต่าง ทั้งทฤษฎีสี องค์ประกอบศิลป์มาปรับใช้หาความแตกต่างในแต่ละสภาพร่าง เพื่อต้องการขึ้นที่เหมาะสมและลงตัวที่สุดในการขยายผลงานจริง

6. คัดเลือกภาพร่างจากการสร้างภาพร่างในหลาย ๆ ขึ้น โดยผู้เชี่ยวชาญทางด้านทัศนศิลป์ภายในหลักสูตร ร่วมคัดเลือกขึ้นที่ตอบสนองอารมณ์ความรู้สึกและตรงกับแนวความคิดมากที่สุด มาขยายเป็นผลงานจริง โดยอาจมีการเปลี่ยนแปลงรายละเอียดบางส่วนในขณะสร้างสรรค์ปฏิบัติผลงานจริง เพื่อให้ผลงานมีคุณภาพมากยิ่งขึ้น

7. การสร้างสรรค์ผลงานจริงโดยใช้เทคนิคสีน้ำมันบนผ้าใบ ในรูปแบบจิตรกรรม 2 มิติ ปฏิบัติผลงานจนเสร็จสมบูรณ์ และแก้ไขเป็นที่น่าสนใจมากที่สุดจากภาพร่างที่ได้เลือกไว้

8. วิเคราะห์ผลงานจริงในแต่ละผลงานศึกษาประเด็นต่าง ๆ เหตุผลและสิ่งที่ได้รับข้อดีข้อเสียของผลงานโดยใช้หลักการวิเคราะห์ทางศิลปะ ศิลปวิจารณ์ สุนทรียภาพในภาพองค์ประกอบศิลป์ในการวางจังหวะภายในภาพ รวมถึงทัศนธาตุต่าง ๆ ในงานศิลปะ เช่น วิเคราะห์ จุด เส้น สี น้ำหนัก แสงเงา พื้นผิว พื้นที่ว่าง เอกภาพ พัฒนาผลงาน โดยศึกษาอิทธิพลที่ได้รับจากศิลปินและผู้สร้างสรรค์ผ่านกระบวนการแบบร่างจำนวนมากก่อนคัดเลือกชิ้นที่ดีที่สุดมาขยายต่อผลงานจริง 1 ชิ้น

9. นำเสนอผลงานผ่านกระบวนการบรรยายวิเคราะห์วิจารณ์ อธิบายผลงานและภาพเอกสารและแนวความคิดประกอบภาพผลงานสมบูรณ์ในการสร้างสรรค์

10. เผยแพร่ผลงานสร้างสรรค์ โดยการเข้าจัดนิทรรศการในหอศิลป์ระดับสถาบันและภูมิภาคกับหน่วยงานภายนอกหรือกลุ่มต่าง ๆ พร้อมรูปเล่มสรุปจิตรกรรมทางด้านศิลปะและสามารถประยุกต์ใช้ในการเรียนการสอนในหลักสูตรวิชาจิตรกรรมทั้งวิชา จิตรกรรม 2 จิตรกรรม 4 วาดเส้นสร้างสรรค์ได้

ภาพที่ 1 ภาพร่างต้นแบบจากการคัดเลือก ก่อนที่จะนำไปขยาย

ภาพที่ 2 การร่างภาพบนเฟรมผ้าใบเนื้อ Canvas โดยกำหนดรูปทรงและรายละเอียด

ภาพที่ 3 ภาพแสดงขั้นตอนในการลงสีน้ำมันโดยรวมทั้งภาพเพื่อความสะดวกรวดเร็ว

ภาพที่ 4 ภาพแสดงขั้นตอนในการเก็บรายละเอียดของสัญลักษณ์ต่าง ๆ ภายในภาพ

ภาพที่ 5 ภาพผลงานที่เสร็จสมบูรณ์หลังจากที่ได้เก็บรายละเอียดภายในรูปภาพ ทั้งรูปทรงและบรรยากาศของสี

ผลการวิจัย

การสร้างสรรคผลงานจิตรกรรมสามารถทำให้คนในสังคมคิด คำนึงถึงคุณค่าอันดีงาม ความสุข ความสนุกสนาน อบอุ่นผูกพัน ในช่วงเวลาในการดำรงชีวิตในอดีตประสบการณ์ เรื่องราวจากอดีต ความทรงจำและผูกพัน ล้วนเป็นการดำรงชีวิต ที่อบอุ่นเรียบง่าย ท่ามกลางธรรมชาติ มีคุณค่าต่อการปรับใช้ในการดำรงชีวิต เป็นรากฐานสู่ทัศนคติในสังคมปัจจุบันให้สอดคล้องกับการดำรงชีวิต สืบสาน อนุรักษ์ เรื่องราวรากเหง้าทางวัฒนธรรมในท้องถิ่นภาคใต้ยังคงไว้ ซึ่งความสุข ความสวยงาม ในอดีต บ่มเพาะสร้างพื้นที่แห่งจินตนาการสู่การถ่ายทอดสืบสานสู่สังคม ในปัจจุบันปรับไปใช้ในการพัฒนาคน สังคม และประเทศในทุก ๆ ด้าน ตลอดจนพัฒนากล่อมเกลাজิตใจผ่านประสบการณ์ความทรงจำ และจินตนาการที่สร้างสรรค์เป็นผลงานจิตรกรรม ซึ่งในกระบวนการในการสร้างสรรค์ด้วยเทคนิคสีน้ำมัน จำเป็นต้องมีช่วงจังหวะเวลาในการใช้สีเติมเฉดสีสร้างบรรยากาศ ในขณะที่สีไม่แห้งสนิทจนเกินไป ต้องมีความต่อเนื่องในการวาดขณะการเติมเฉดสีและรายละเอียดและควบคุมสีโดยรวมภายในภาพ การกระจายของสีทั่วทั้งภาพ แทรกสี เพื่อความสมดุลกลมกลืนของผลงานในการสร้างความสัมพันธ์ของสัญลักษณ์ที่มีความแตกต่างกันให้ไปในทิศทางเดียวกันตามแนวความคิดของผู้สร้างสรรค์

1. ถ่ายทอดความคิดความรู้สึก ความผูกพัน ความสุข สวยงาม เรียบง่าย บรรยากาศสีสัน ผ่านเรื่องราวที่ประทับใจในวิถีชีวิตในชนบทจากการดำรงชีวิตของผู้สร้างสรรค์

2. สร้างจิตสำนึกในการหวงแหนรักษาเอกลักษณ์ สืบสานรักษา รากเหง้าทางพื้นที่เรื่องราวทางวัฒนธรรม วิถีชีวิต บรรยากาศ ผ่านสิ่งของ สัญลักษณ์ภายในภาพ จากเรื่องราวมุมมองในวิถีการดำรงชีวิตสู่การกล่อมเกลารมณ์ความรู้สึกและปัญหาภายในจิตใจ

3. เผยแพร่ผลงานสร้างสรรค์ การจัดแสดงนิทรรศการ การสร้างสรรค์ศึกษาค้นคว้าทางด้านจิตรกรรม วิธีการ รูปแบบที่มีอัตลักษณ์เฉพาะตัวของผู้สร้างสรรค์และเพื่อเป็นประโยชน์แก่การศึกษาค้นคว้าทางด้านผลงานสร้างสรรค์แก่บุคคลทั่วไป

4. สามารถนำผลงานสร้างสรรค์จิตรกรรมไปปรับใช้ประโยชน์ด้านการเรียนการสอนศิลปะ สอดแทรกหัวข้อ เนื้อหาทางด้านการบำบัดจิตใจและจิตวิทยาศิลปะ (Art Therapy) ในรายวิชาจิตรกรรม 2, จิตรกรรม 4

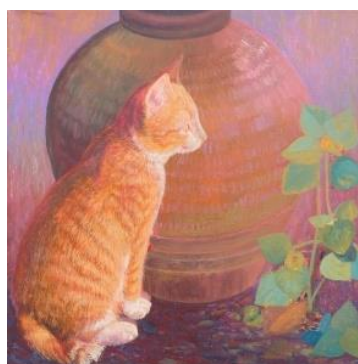
ภาพผลงานวิจัยสร้างสรรค์ จินตภาพแห่งความผูกพัน

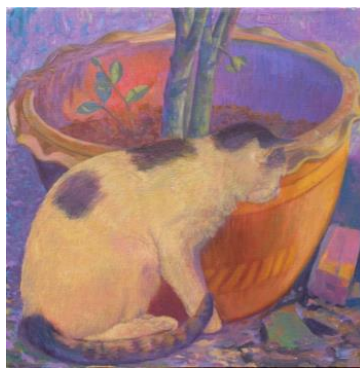
ภาพที่ 6 ภาพผลงานการสร้างสรรค์ชิ้นที่ 1 ชื่อภาพ ไออุ่น 3
(ขนาด 60x60 ซม. , เทคนิค สีน้ำมันบนผ้าใบ)

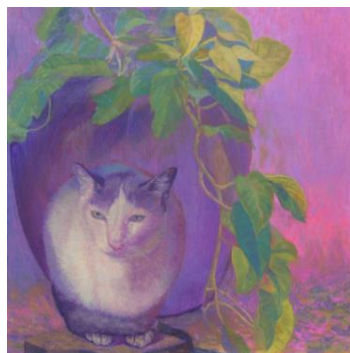
ภาพที่ 7 ภาพผลงานการสร้างสรรค์ชิ้นที่ 2 ชื่อภาพ เฝ้ามอง 1
(ขนาด 60x60 ซม. ,เทคนิค สีน้ำมันบนผ้าใบ)

ภาพที่ 8 ภาพผลงานการสร้างสรรค์ชิ้นที่ 3 ชื่อภาพ เฝ้ามอง 2
(ขนาด 60x60 ซม. เทคนิค สีน้ำมันบนผ้าใบ)

ภาพที่ 9 ภาพผลงานการสร้างสรรค์ชิ้นที่ 4 ชื่อภาพ ฝ้ามอง 3
(ขนาด 60x60 ซม. เทคนิค สีน้ำมันบนผ้าใบ)

ภาพที่ 10 ภาพผลงานการสร้างสรรค์ชิ้นที่ 5 ชื่อภาพ ฝ้ามอง 4
(ขนาด 60x60 ซม. เทคนิค สีน้ำมันบนผ้าใบ)

ภาพที่ 11 ภาพผลงานการสร้างสรรค์ชิ้นที่ 6 ชื่อภาพ ในสระ
(ขนาด 50 x 110 ซม. เทคนิค สีน้ำมันบนผ้าใบ)

ภาพที่ 12 ภาพผลงานการสร้างสรรค์ชิ้นที่ 7 ชื่อภาพ หวังแห่งความสุข 1
(ขนาด 100x100 ซม. เทคนิค สีน้ำมันบนผ้าใบ)

ภาพที่ 13 ภาพผลงานการสร้างสรรค์ชิ้นที่ 8 ชื่อภาพ หวังแห่งความสุข 2
(ขนาด 60x60 ซม. เทคนิค สีน้ำมันบนผ้าใบ)

ภาพที่ 14 ภาพผลงานการสร้างสรรค์ชิ้นที่ 9 ชื่อภาพ หลับฝัน
(ขนาด 100x100 ซม. เทคนิค สีน้ำมันบนผ้าใบ)

ภาพที่ 15 ภาพผลงานการสร้างสรรค์ชิ้นที่ 10 ชื่อภาพ ในห้วงความสุข
(ขนาด 100x100 ซม. เทคนิค สีน้ำมันบนผ้าใบ)

1. องค์ความรู้ใหม่

บูรณาการสุนทรียภาพสู่การเยียวยาจิตใจผ่านจิตรกรรม “สัญลักษณ์จินตภาพแห่งความผูกพัน เพื่อผ่อนคลายจิตใจ” สร้างองค์ความรู้ใหม่ผ่านเรื่องราวทัศนธาตุและสัญลักษณ์จากวิถีชีวิตชนบทที่ปลูกฝังบ่มเพาะ คุณค่าแห่งความอบอุ่น สงบ และเรียบง่าย ความสุขพื้นฐานจากรากเหง้าเป็นแนวทางการบำบัดจิตใจในบริบทของสังคมเมืองที่เต็มไปด้วยปัญหาและเคร่งเครียด

เกิดการสร้างสรรค์องค์ประกอบที่มาจากจินตนาการ ใช้ประสบการณ์และความทรงจำส่วนตัวเป็นต้นแบบในการสร้างผลงาน สร้างองค์ความรู้ด้าน “ศิลปะจากภายใน (Inner Expression)” ทำให้เกิดรูปแบบการถ่ายทอดที่โดดเด่น สร้างแนวทางใหม่ในการนำเสนอศิลปะร่วมสมัยผ่านรากวัฒนธรรมท้องถิ่นผ่านกระบวนการสร้างสรรค์จิตรกรรม แบบกึ่งเหมือนจริงร่วมกับจินตภาพจากการใช้เทคนิคสีน้ำมัน ด้วยกระบวนการผสมผสานสัญลักษณ์ที่จับต้องได้ (เช่น ภาชนะ ของใช้ แมว นก ดอกไม้ ลวดลาย พันธุ์ไม้)

- กระบวนการสร้างสรรค์อย่างเป็นระบบ การพัฒนาแนวความคิด การเก็บข้อมูล การออกแบบแบบร่าง การคัดเลือก การวิเคราะห์องค์ประกอบและทฤษฎีศิลป์ เป็นแบบจำลองกระบวนการวิจัยเชิงสร้างสรรค์ที่สามารถต่อยอดในงานวิจัยทางศิลปะ

2. ความก้าวหน้าทางวิชาการ

- สามารถเชื่อมโยงศาสตร์ทางด้านศิลปะกับศาสตร์สุขภาวะจิตของผลงานชุดนี้ที่แสดงให้เห็นว่า ศิลปะสามารถทำหน้าที่ได้หลากหลายมากกว่าการแสดงออกทางความงาม แต่ยังส่งเสริมสุขภาวะจิตของผู้ชมได้อย่างลึกซึ้ง แบ่งเบา บำบัด คลี่คลายปัญหา เป็นการขยายขอบเขตของบทบาทของงานจิตรกรรมให้เข้าถึงจิตใจด้านต่าง ๆ ของคนในสังคมยุคปัจจุบันได้

- แนวทางการพัฒนาเทคนิคจิตรกรรมร่วมสมัยบนพื้นฐานวัฒนธรรมท้องถิ่น การใช้สี บรรยากาศ และสัญลักษณ์ที่มีรูปแบบสะท้อนวัฒนธรรมพื้นถิ่นภาคใต้ สื่อสารผสมผสานกับเทคนิคสมัยใหม่อย่างมีชั้นเชิง แสดงถึงความก้าวหน้าทางการพัฒนา “ภาษาทางศิลปะ” ที่มีความเฉพาะตัวและสามารถใช้เป็นกรณีศึกษาด้านศิลปะท้องถิ่นร่วมสมัยสู่การพัฒนาขับเคลื่อนทางด้านวัฒนธรรมในอนาคต

- ศิลปะได้มีหน้าที่บทบาทในการเสริมสร้างจิตสำนึกทางสังคมผลงานไม่เพียงสะท้อนวิถีชีวิต แต่ยังเป็นการเสนอแนะแนวทางการใช้ชีวิตอย่างมีคุณภาพในยุคที่สังคมให้คุณค่ากับวัตถุมากเกินไป การสื่อสารนี้เป็นรูปแบบของการขับเคลื่อน “soft power” ทางศิลปะเพื่อเสริมสร้างอัตลักษณ์และคุณค่าทางจิตใจของสังคม

สรุปและอภิปรายผล

ผลงานจิตรกรรมชุดจินตภาพแห่งความผูกพัน ในการสร้างสรรค์ครั้งนี้ของข้าพเจ้าเกิดจากความผูกพันกับวิถีชีวิตที่สวยงาม ความอบอุ่น สีสันภายใต้การดำรงชีวิตในวิถีชีวิตชนบทโดยผ่านการศึกษา ค้นคว้ารวบรวมข้อมูลในด้านต่าง ๆ การสร้างสรรค์ผลงานจากการศึกษาค้นคว้า การวิเคราะห์ การสร้างสรรค์ในด้านต่าง ๆ สรุปขั้นตอนในการสร้างสรรค์ของผลงาน เอกลักษณะในการสร้างสรรค์การใช้สี เทคนิค การวางรูปแบบต่าง ๆ กับแนวเรื่องที่มีอิทธิพลเป็นอย่างสูงต่อผู้สร้างสรรค์มีคุณค่า ในการดำรงชีวิตทั้งที่ผ่านมาตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน ความสุข ความผูกพันกับพื้นที่ธรรมชาติที่สวยงาม อบอุ่น เรียบง่าย มีคุณค่าทางด้านสายตาและจิตใจ สะท้อนแง่มุมในการดำรงชีวิตท่ามกลางสภาพสังคมในปัจจุบัน กลับมามองสิ่งรอบตัวที่เรียบง่าย มองความสุขไปปรับใช้ในการดำรงชีวิต ผ่านผลงานจิตรกรรม 2 มิติ ใช้รูปทรงสัญลักษณ์ที่ตรงไปตรงมาต่อผู้รับชมผลงาน สามารถรับรู้สุนทรียะภายในภาพได้อารมณ์ความรู้สึกของสี ความสุข ความสวยงาม บรรยากาศ ผ่านความรู้สึกของผู้สร้างสรรค์ไปยังผู้รับชมสุนทรียะทางด้านศิลปะในรูปแบบนิทรรศการ หอศิลป์ระดับภาค ภูมิภาค ประเมินความพึงพอใจของผู้ชม ผลที่ได้รับ จำนวนผู้ชม จากแบบสอบถามของพื้นที่หอศิลป์ เช่น หอศิลป์จามจุรี หอศิลป์อันดามัน ศูนย์ส่งเสริมศิลปะและวัฒนธรรม มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์

จากผลงานที่สร้างสรรค์ทั้งหมดในชุดนี้ สามารถสรุปผลการศึกษได้หลาย ๆ ด้าน เช่น ด้านความพึงพอใจในผลงาน วิธีการสร้างสรรค์ที่สามารถถ่ายทอดกระบวนการได้ตามขั้นตอนของผลงานจิตรกรรม ตั้งแต่ศึกษาค้นคว้าผ่านกระบวนการวิเคราะห์แยกแยะข้อมูลอย่างเป็นระบบ ศึกษารูปแบบ ทำให้การสร้างภาพต้นแบบมีความเข้มข้นสมบูรณ์และคัดเลือกมาสร้างสรรค์ผลงานจริงได้ง่ายยิ่งขึ้น ตลอดจนนำไปสู่การวิเคราะห์ผลงานพัฒนาจนผลงานมีความสมบูรณ์ จนครบจำนวน 10 ชิ้น เผยแพร่ผ่านรูปแบบสื่อบัตรและนิทรรศการแก่ผู้ที่สนใจในทางด้านศิลปะและทางด้านทัศนศิลป์ ซึ่งผลงาน “สัญลักษณ์จินตภาพแห่งความผูกพันเพื่อผ่อนคลายจิตใจ” แนวคิดในการสร้างสรรค์จะมุ่งเน้นถึงวิถีชีวิตที่เรียบง่ายในการดำเนินชีวิต ความเรียบง่าย อบอุ่น สวยงาม ผูกพัน ผ่อนคลายในการดำรงชีวิตท่ามกลางชนบท ท่ามกลางธรรมชาติ มุ่งนำเสนอต่อคนดู ผู้ชมในการถ่ายทอดสุนทรียะ ความงาม ความสุข สีสันสวยงาม แก่คนในสังคม กลุ่มคนมีปัญหาในวิถีชีวิตในจิตใจที่เต็มไปด้วยปัญหาอุปสรรค การใช้ชีวิตที่วุ่นวาย ปัญหาด้านความเครียด สุขภาพจิต เวลาที่เร่งรีบแข่งขัน ดิ้นรนเพื่อการอยู่รอด การดิ้นรนหา เสียดสีประชดประชันชีวิตจิตใจ ที่สงบสุข ชาติสภาพจิตใจที่ผ่อนคลาย ล้วนเต็มไปด้วยความทุกข์ ผลงานจึงต้องการถ่ายทอดสีสัน ความงาม ความสุข บรรยากาศที่มีความอบอุ่น ผ่อนคลาย ความรู้สึกที่สามารถทำให้การดำรงชีวิต บางเบา หลุดจากการวิตกกังวล ความเครียด โดยผลงานในการสร้างสรรค์ชุดนี้มีขั้นตอนที่สำคัญ คือ กระบวนการค้นคว้าหาข้อมูลจากเรื่องราวมุมมองที่ผู้สร้างสรรค์ประทับใจ โดยมีข้อมูลเป็นภาพถ่ายและมาปรับเป็นแบบร่างผลงานในหลาย ๆ ชิ้น และเลือกชิ้นที่ดีที่สุด นำมาบรรยายเป็นผลงานจริงด้วยเทคนิคสีน้ำมันบนผ้าใบ กระบวนการในการผสมสีที่มีความเฉพาะปริมาณคู่สี สีที่ใช้แตกต่างจากทฤษฎีสี เบรคสีโทนเย็นด้วยสีโทนร้อนมากยิ่งขึ้น ใช้สีโทนร้อนกระจายไปทั่วทั้งภาพโดยการกำหนดสีแสงทั้งภาพให้เหมือนกัน ในโทน

เดียวกัน เช่น เหลือง ส้ม แดง ฟ้ำหรือเขียวอ่อน ๆ เมื่อวัตถุกระทบแสงจากดวงอาทิตย์ แสงบรรยากาศท่ามกลางภูมิอากาศร้อนในพื้นที่ภาคใต้ โทนร้อนขึ้นแทรกในภาพด้วยสีฟ้า เขียว ม่วง แทรกซึมภายในภาพและที่สำคัญ จังหวะที่พู่กัน ร่องรอย พื้นผิวในขณะที่สร้างสรรค์ปริมาณเนื้อสีก้อนสี ที่มีการเคลื่อนไหวเฉพาะตัวของผู้สร้างสรรค์

ในการสร้างสรรค์ขั้นตอนสุดท้าย คือ การวิเคราะห์ผลงานสร้างสรรค์ โดยใช้หลักทฤษฎีต่าง ๆ นำมาวิเคราะห์ผลงานสร้างสรรค์ชุดจินตภาพแห่งความผูกพัน เช่น ทางทัศนธาตุ องค์ประกอบศิลป์ ทฤษฎีสี เพื่อให้กระบวนการสร้างสรรค์ผลงานเป็นไปอย่างครบถ้วนและสมบูรณ์ สร้างองค์ความรู้ในการถ่ายทอดต่อผู้รับชมผลงานต่อไป ซึ่งในรายละเอียดในการสรุปผลนั้นจะเป็นประโยชน์และเป็นส่วนสำคัญที่จะทำให้ผู้รับชมรับรู้สุนทรีย์ ความงามผ่านผลงานศิลปะได้อย่างเต็มที่ และสามารถนำไปพัฒนาผลงานสร้างสรรค์ของผู้สร้างสรรค์เองในอนาคต จนมีความเป็นปัจเจกตนเฉพาะตนในผลงานที่ปรากฏ แนวทางที่มีความเด่นชัดเท่าที่ทำได้พัฒนาไปส่วนหนึ่งแล้ว และถ้าสามารถสร้างผลงานของผู้สร้างสรรค์ให้เป็นที่ยอมรับและก้าวหน้าพัฒนาไปเรื่อย ๆ อาจจะกล่าวได้ว่าได้รับการยอมรับและประสบความสำเร็จในแนวทางทางศิลปะของตน ซึ่งเป็นประโยชน์ต่อบุคคลที่สนใจและเรียนรู้ต่อไปในอนาคตด้านจิตรกรรมสร้างสรรค์ (วิบูลย์ ลี้สุวรรณ, 2531)

นอกจากความงามทางด้านศิลปะแล้ว ความงามที่เกิดจากการดำรงชีวิตในวิถีชีวิตชนบท ความงามทางด้านรากฐานทางวัฒนธรรมก็เป็นส่วนสำคัญซึมซับคุณค่าจากรากเหง้า ซึ่งเป็นปัจจัยพื้นฐานที่สังคมในปัจจุบันขาดการสืบสานและสนับสนุนแก่คนในสังคม ความงามในการดำรงชีวิต ตั้งแต่กลุ่มคนรากหญ้าจนไปถึงระดับประเทศ เพราะมันเน้นความเจริญทางด้านวัตถุมากกว่าความเจริญทางด้านจิตใจ โดยการสร้างสรรค์ผลงานชุดนี้จะมีลักษณะรูปแบบกึ่งเหมือนจริง เกิดจากการถ่ายทอดรูปทรงสัญลักษณ์ต่าง ๆ ที่เหมือนจริง เช่น แมว นก ปลา ดอกไม้ กระถาง ฝีเสื้อ ลวดลายจากธรรมชาติ ประสานกับทัศนธาตุต่าง ๆ โดยใช้สีเป็นส่วนสำคัญในการสร้างสรรค์ สร้างบรรยากาศสี อารมณ์ความรู้สึกในตัวผลงานแต่ละชิ้น เพื่อสะท้อนถึงความสุข นิ่งสงบ สวยงาม ผ่านความรู้สึกความทรงจำ จินตนาการของผู้สร้างสรรค์เองที่ผ่านประสบการณ์หรือการดำรงชีวิตในพื้นที่ของความสุข สงบ เรียบง่าย ในวิถีชีวิตชนบทสอดคล้องกับแนวความคิดในการสร้างสรรค์ที่มีลักษณะวิธีการเฉพาะตัวของผู้สร้างสรรค์ โดยมีเอกลักษณ์ทางด้านสีที่ถ่ายทอดตัวตนของผู้สร้างสรรค์ที่อาศัยอยู่ในพื้นที่ภาคใต้ ท่ามกลางภูมิประเทศและสภาพอากาศที่ร้อนชื้น บางภาพบางสีสันจะเต็มไปด้วยอากาศที่อบอุ่น อบอุ่นจากแสงกระทบสี จนเกิดความสวยงามในภาพสีสันที่สดจัดดูแข็งแรงโดดเด่นภายในภาพ ตามวิถีรากเหง้าจากวัฒนธรรมภาคใต้ถ่ายทอดความอบอุ่นผ่านสีสัน ที่ได้รับการขัดเกลาศึกษา ผสมจนมีเอกลักษณ์เฉพาะตัว โดยยังคงไว้ซึ่งความเฉพาะตนในจังหวะของที่แปรปรวนร่ายพู่กัน ทิศทางที่สร้างสรรค์เข้มข้นจริงจัง ปลดปล่อย หรือเก็บรายละเอียดกับทั้งจำนวนขนาดของจังหวะพู่กันที่เกิดขึ้นในชิ้นงานอย่างมีเอกลักษณ์ดังลายมือและลายเส้นของผู้สร้างสรรค์

ความพิเศษของเทคนิคจากการสร้างสรรค์ผลงานจิตรกรรมในชุดนี้ เกิดจากการค้นคว้าข้อมูล และการทำภาพร่างอย่างเป็นระบบและจำนวนที่หลากหลาย ในขณะการสร้างสรรค์ผลงานจริงผู้สร้างสรรค์จะเพิ่มเติมละเอียดมากขึ้นจากระดมในการผสมสีหลากหลายเฉดสี เกิดจากจิตใต้สำนึก ความสุข ความประทับใจ ที่ฝังลึกจนบ่มเพาะเกิดเป็นความต้องการในการใช้สีในขณะวาดนั้น เฉดสีที่ผสมออกมามีความเป็นเฉพาะตน ร่องรอยที่แปรปรวนแตกต่างกันกระจายทั่วทั้งผลงาน เกิดจากความรู้สึก หมุนวน เคลือบเรียบปล่อยจังหวะ หนาบางเบา หรือเหมือนจริงผสมกัน ในขณะที่สียังมีความฉ่ำและไม่แห้งจนเกินไป ถ้ากรณีสีแห้งเกินไปจะทำให้ขาดความรู้สึกของผู้วาดที่ถ่ายทอดลงไป การทับซ้อนชั้นสีแทรกสีหลากหลายเฉดใน

ขณะที่สียงไม่แห้ง ทำให้เกิดเป็นเอกลักษณ์ในการสร้างสรรค์ผลงานจิตรกรรมสีน้ำมันที่มีรูปแบบเฉพาะตัวของผู้สร้างสรรค์ ที่เป็นประโยชน์แก่ผู้ที่สนใจทางด้านศิลปะที่สามารถนำไปปรับใช้ได้ต่อไปในอนาคตในการพัฒนาผลงาน ทั้งเรื่องของรูปแบบ วิธีการในผลงาน และแนวความคิดในการเฝียวากล่อมเกล่า ฟ้นฟูจิตใจของผู้ที่อยู่ท่ามกลางปัญหา ความเครียด วิตกกังวลทางด้านสังคม

ข้อเสนอแนะ

1. กระบวนการในการสร้างสรรค์ด้วยเทคนิคสีน้ำมัน จำเป็นต้องมีช่วงจังหวะเวลาในการใช้สีแทรกเพื่อสร้างบรรยากาศ ควบคุมสีโดยรวมภายในภาพต้องมีความพอดีในการรอจังหวะสีแห้งหรือแห้งภายในภาพเพื่อสร้างบรรยากาศสีที่ตอบสนองกับแนวความคิด
2. ขั้นตอนในการสร้างสรรค์ก็เป็นส่วนสำคัญในการศึกษาค้นคว้า ควรวางแผนในการศึกษาค้นคว้าอย่างมีระบบชัดเจน อย่างเช่น ขั้นตอนในการค้นคว้าลำดับข้อมูลจากเอกสารที่เกี่ยวข้อง ตำรา หนังสือ เพื่อที่จะสามารถอธิบายกระบวนการในการสร้างสรรค์ได้อย่างครบถ้วน

คำขอบคุณ

* สัญลักษณ์จินตภาพแห่งความผูกพันเพื่อผ่อนคลายจิตใจ บทความฉบับนี้เป็นส่วนหนึ่งของงานวิจัย เรื่องการสร้างสรรค์ผลงานจิตรกรรม : จินตภาพแห่งความผูกพัน ทุนอุดหนุนการวิจัยจากมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลศรีวิชัย งบประมาณเงินรายได้ประจำปี พ.ศ. 2557

เอกสารอ้างอิง

- พิชญ์ ศุภนิมิตร.(2549).มหัศจรรย์แห่งศิลปะ Miracle of art. (พิมพ์ครั้งที่ 1)กรุงเทพฯ:สุตัสปดาห์สำนักพิมพ์.
- วิบูลย์ ลีสุวรรณ.(2531).สารานุกรมในศิลปะ.(พิมพ์ครั้งที่ 1).กรุงเทพฯ:โอเดียนสโตร์.
- วิรุณ ตั้งเจริญ.(2535).ศิลปะและความงาม.(พิมพ์ครั้งที่ 1).กรุงเทพฯ:โอเดียนสโตร์.
- อิทธิพล ตั้งโฉลก.(2550).แนวทางการสอนและสร้างสรรค์จิตรกรรมขั้นสูง.(พิมพ์ครั้งที่ 1).กรุงเทพฯ:อมรินทร์พริ้นติ้งแอนด์พับลิชชิ่ง.